

ВІДГУК

доктора педагогічних наук, професора Лабунця Віктора Миколайовича
на дисертаційну роботу П'явки Катерини Миколаївни
**«Формування музично-творчих здібностей здобувачів фахової
передвищої освіти засобами інструментального виконавства»**
на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01
Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Аналіз тексту дисертації П'явки Катерини Миколаївни та опублікованих наукових праць дає підстави для представлення розгорнутої характеристики основних результатів дослідження та визначення відповідностей дисертаційної роботи чинним вимогам.

Актуальність проблеми полягає у визначенні методичних засад формування музично-творчих здібностей здобувачів фахової передвищої освіти засобами інструментального виконавства, що зумовлена сучасними вимогами, які висуваються до мистецької освіти. Виконане дослідження здійснено з їх урахуванням, у його змісті враховані наукові здобутки з психології, педагогіки та мистецтвознавства, що урегульовані Законами України «Про вищу освіту» (2019), «Про освіту» (2017), «Концепція розвитку педагогічної освіти» (2018). В них відмічається необхідність сприяння національній і культурній ідентифікації вчителя музичного мистецтва, вмотивованості на творчу активність у професійній діяльності.

Зміни в суспільстві, нові виклики воєнного часу, цифрова трансформація освітнього простору, потреба у вихованні конкурентоспроможного, креативного фахівця зумовлюють необхідність оновлення підходів до професійної підготовки студентів мистецьких спеціальностей. У цьому контексті інструментальне виконавство розглядається у дисертації не лише як форма музичної діяльності, а й як ефективний засіб розкриття творчого потенціалу особистості, розвитку її естетичного мислення, емоційної виразності та здатності до художньої самореалізації.

Обрана тема актуалізується необхідністю звернути увагу на визначення

методичних засад інструментальної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, яка залишається поза необхідної уваги дослідників-музикантів і педагогів, а також учителів музичного мистецтва. Її актуальність підсилюється залученням суб'єктів освіти до прогнозування й регулювання своєї інструментальної діяльності, успішність якої унеможлиблюється без сформованих музично-творчих здібностей. Визначена проблема своєчасно привернула увагу дисертантки і стала предметом її безпосереднього дослідження. До того ж, вибір теми обумовлений наявністю низки суперечностей, виявлених авторкою, та необхідністю їх вирішення.

На підставі ретельного вивчення та аналізу представленої дисертації П'явки Катерини Миколаївни «Формування музично-творчих здібностей здобувачів фахової передвищої освіти засобами інструментального виконавства», її теоретичних і практичних результатів; ознайомлення з опублікованими науковими працями можна стверджувати, що існує необхідність осучаснення методики формування музично-творчих здібностей здобувачів фахової передвищої освіти, які дотепер не були висвітлені у науковому дискурсі, тому тема дослідження є актуальною і вчасно обрана для наукового дослідження.

Дисертація входить до плану наукових досліджень кафедри фортепіанного виконавства і педагогіки мистецтва факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова та складає частину наукового напрямку «Зміст, форми і методи удосконалення фахової підготовки здобувачів вищої мистецької освіти».

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Ретельне вивчення результатів дослідження П'явки Катерини Миколаївни дозволяє стверджувати, що робота логічно побудована, містить всі структурні елементи, відзначається обґрунтованістю та достовірністю наукових положень, теоретичних висновків і результатів дослідження, що підтверджується представленою методологічною, теоретичною мистецько-творчою базою, її прикладним характером, спрямуванням компетентностей і

програмних результатів навчання. Це засвідчує теоретична база, що використана для обґрунтування понятійного апарату. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі розкрито та обґрунтовано актуальність обраної теми, її зв'язок із комплексною науково-дослідною роботою УДУ імені Михайла Драгоманова, грамотно представлено мету, об'єкт та предмет дослідження, завдання, методи наукового пошуку, наукову новизну, практичне значення дослідження, представлено відомості про апробацію та впровадження його результатів. Це дає підстави визначити науково-понятійний апарат логічним та обґрунтованим.

У першому розділі дисертації **«Теоретичні засади формування музично-творчих здібностей у теорії та практиці музичного навчання»** проаналізовані погляди науковців на цей феномен у різних наукових областях, його прояви в мистецькій освіті і, зокрема, у підготовці викладача музичного мистецтва.

Враховуючи позиції цих вчених та підсумовуючи результати аналізу основних понять дослідження був зроблений висновок, що музично-творчі здібності – це особистісні утворення, які спонукають до постійного творчого пошуку і оволодіння відповідними вміннями у різних видах музичної діяльності. Структура музично-творчих здібностей студентів педагогічних коледжів має складатися з таких компонентів: мотиваційно-орієнтаційного, когнітивно-мисленнєвого, комунікативно-рефлексивного, творчо-результативного.

Авторка доводить, що успішність навчання у педагогічному коледжі залежить від мотивації та особистісного сенсу, які містяться у навчанні для старших підлітків. Для багатьох з них навчання починає набувати особистісного сенсу. Вона також з'ясовує, що одним із найбільш дієвих засобів у розвитку музичних інтересів та здібностей студентів педагогічних коледжів

є інструментальне виконавство, яке дозволяє студентам не лише технічно оволодіти музичним інструментом, а й розвивати власні творчі здібності під час опрацювання й виконання музичних творів. Для досягнення цих завдань музикант повинен мати високий рівень технічної підготовки, досконале володіння інструментом і добре розвинені музичні відчуття.

У роботі підкреслюється, що для розвитку музично-творчих здібностей студентів широкі можливості відкриваються у процесі навчання гри на баяні та акордеоні. Інтерес до цих інструментів на сучасному етапі навчання зумовлений оновленням їх конструктивно-технічних можливостей, значними напрацюваннями у галузі акордеонно-баянної теорії виконавства, а відтак можливості повноцінного ознайомлення з різними музичними стилями і жанрами, збагаченням артикуляційними, тембровими та поліфонічними прийомами. Відтак сформовані музично-творчі здібності у студентів педагогічних коледжів стають ключовими для їх професійного становлення у навчальній, творчій та мистецькій діяльності.

У другому розділі дисертації **«Методичні засади формування музично-творчих здібностей студентів педагогічних коледжів у процесі інструментального навчання»** авторка представила з урахуванням змісту і структури музично-творчих здібностей студентів педагогічних коледжів науково-методологічні підходи, які слід враховувати під час експериментальної роботи. Такими науковими підходами було визначено: **компетентнісний підхід**, який визначає вектор професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва; **етнокультурологічний підхід**, що забезпечує національно орієнтовану основу формування музично-творчих здібностей; **імерсивний підхід**, перспективність якого виявляється через використання інтерактивних технологій, сценічних проєктів, творчих майстерень, міждисциплінарних перформансів, котрі дозволяють студенту не лише оволодівати навичками, а й жити в музиці, розвивати емоційні почуття, уяву, сценічне мислення; **резильєнс-підхід** орієнтує студентів на розвиток здатності долати труднощі, зберігати мотивацію, регулювати власний

емоційний стан в умовах творчих викликів, концертної діяльності, стресових ситуацій. В інструментальному навчанні він реалізується через впровадження завдань з елементами імпровізації, творчого ризику, мікропроектів у нестандартних умовах, що виховують гнучкість мислення, емоційну витривалість та готовність до творчої самореалізації.

Схвальної оцінки заслуговують розроблені авторкою педагогічні умови, які забезпечують системність, гнучкість і динаміку навчального процесу. У дослідженні такими педагогічними умовами визначено: проектування резильєнтного культурно-освітнього простору в процесі бакалаврської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; використання потенціалу навчальної та виробничої практик для творчої ідентифікації майбутніх педагогів-музикантів; конвергенція традиційних форм і методів розвитку музично-творчих здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва та експотенційних технологій.

Представлена у дослідженні структурно-методична модель формування музично-творчих здібностей характеризує поетапний перехід студентів від репродуктивної до продуктивної й творчої діяльності. Вона синтезує зазначені підходи в єдину педагогічну систему, що ґрунтується на індивідуалізації, інтеграції мистецьких видів діяльності, розвитку креативного досвіду та ціннісного ставлення до музики. Ця модель стала проєктовним варіантом розробленої методики формування музично-творчих здібностей з використанням потенціалу інструментального навчання студентів педагогічних коледжів. Вона подана за послідовними етапами роботи під час інструментальної підготовки (емоційно-розвивальний, музично-накопичувальний, виконавсько-творчий), на кожному з яких застосовано низку спеціальних методів і форм роботи із студентами.

У третьому розділі дисертації **«Апробація методики формування музично-творчих здібностей у процесі інструментального виконавства»** представлено апробацію авторської методики формування музично-творчих здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі

інструментального виконавства. З метою встановлення вихідного рівня сформованості музично-творчих здібностей у майбутніх учителів музичного мистецтва було здійснено діагностичний зріз, який виявив низький рівень розвитку відповідних якостей на початковому етапі дослідження. Тому на формувальному етапі дослідження авторка спрямувала основну увагу на вирішення ряду педагогічних завдань (проєктування резильєнтного культурно-освітнього простору в процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; використання потенціалу навчальної та виробничої практик для творчої ідентифікації майбутніх педагогів-музикантів; конвергенція традиційних форм та методів розвитку музично-творчих здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва та інтерактивних технологій).

Реалізація структурно-методичної моделі в експериментальній групі дозволила простежити позитивну динаміку формування музично-творчих здібностей. Описані у розділі заходи методичного характеру було інтегровано у зміст та технології професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з урахуванням принципів системності та послідовності та відповідних методологічних підходів. Ефективність запропонованої методики було перевірено та статистично підтверджено, про що свідчать результати підсумкового контрольного зрізу. У результаті формувального етапу педагогічного експерименту зафіксовано суттєве підвищення рівнів творчої активності, здатності до інтерпретації музичних творів, креативного мислення та художньо-образного сприймання музики у студентів експериментальної групи порівняно з контрольною. Таким чином, апробація авторської методики підтвердила її дієвість та доцільність застосування в освітньому процесі з підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. У коректно сформульованих висновках узагальнено і викладено всі основні здобутки дисертантки з перспективою подальших досліджень.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що:

- вперше теоретично обґрунтована та апробована структурно-методична модель інструментального виконавства здобувачів фахової передвищої освіти в умовах інструментального навчання; визначені педагогічні умови для ефективного інструментального навчання студентів педагогічних, розроблено критерії (позиційний, мобілізаційний, технологічний критерії), виокремлені рівні (високий, середній, низький) сформованості музично-творчих здібностей

у студентів педагогічних коледжів у процесі інструментально-виконавської діяльності. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами представленого дослідження. Детальне вивчення наданих матеріалів роботи дозволили зробити висновок стосовно наукових результатів П'явки Катерини Миколаївни, що базуються на змістовій основі досліджуваної проблеми, узагальненні науково-практичних підходів до її вирішення, опрацюванні відповідних літературних джерел. Отже є підстави стверджувати, що визначена мета дисертації у ході виконання дослідження досягнута, намічені завдання розв'язані, дисертація є завершеною науковою працею.

Аналіз рукопису дисертації та наукових публікацій П'явки Катерини Миколаївни, своїм змістом доводять обґрунтованість та достовірність наданих результатів. Узагальнення авторкою результатів науково-теоретичних висновків уможливило визначити методологічні засади дослідження.

Проведений у роботі системний аналіз представлених дефініцій дослідження дозволи уточнити базові поняття музично-творчої практики, представити шляхи подальшого розвитку методики з формування музично-творчих здібностей майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки.

Повнота викладених наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Проаналізовані публікації П'явки Катерини Миколаївни, їх кількість та зміст засвідчили відповідність вимогам до оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Основний зміст дослідження відображено у 7 наукових працях, з них: 6 – у фахових виданнях

України, 1 – у зарубіжному виданні; 1 – методичних рекомендаціях; 9 – у матеріалах апробаційного характеру.

Дисертація П'явки Катерини Миколаївни виконана на належному науково-методологічному рівні, її висновки мають теоретичне та практичне значення. Анотація відповідає змісту дисертаційної роботи.

Отримані авторкою результати щодо створення та застосування методики формування музично-творчих здібностей здобувачів фахової передвищої освіти засобами інструментального виконавства сприятимуть подальшому удосконаленню їх фахової підготовки у педагогічних коледжах. Вони полягають у можливості застосування теоретичних висновків, методичних розробок, результатів експериментальної роботи в освітній практиці, зокрема у фаховій музично-інструментальній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва.

Дискусійні положення та зауваження. Зазначене дає підстави стверджувати, що представлена дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, а її результати мають важливе теоретичне, методичне та практичне значення для розвитку та осучаснення мистецької освіти.

У цілому позитивно оцінюючи здобутки П'явки Катерини Миколаївни, висловимо наступні побажання дискусійного характеру:

1. На нашу думку, структурно-методична модель, представлена на рис. 2.3.1, переобтяжена додатковими матеріалами, що ускладнює її сприймання.
2. Для формування музично-творчих здібностей здобувачів фахової передвищої освіти авторка використовує у розділі 3.1. відповідні показники. Бажано було би більш докладно розкрити їх сутність.
3. Виконавсько-творчий етап експериментальної програми спрямовується на практичну реалізацію музично-творчих здібностей у інтегрованих видах музично-педагогічної діяльності: інструментально-виконавській, диригентсько-хоровій, організаційній, навчально-викладацькій, виховній, самоосвітній, рефлексивній. На нашу думку, доцільно було б рельєфніше

розкрити, як саме розвиваються музично-творчі здібності у цих видах музично-педагогічної діяльності.

4. Використану у кінці кожного розділу літературу доречніше застосувати цілісним списком у кінці всієї роботи для більш зручного сприймання та ознайомлення в процесі вивчення та аналізу роботи.

5. Бажано було б також уточнити назву рисунку 3.2.2.

Проте, висловлені зауваження не знижують науково-теоретичної та практичної цінності здійсненого дослідження, не впливають на загальний позитивний висновок щодо високої оцінки дисертаційної роботи П'явки Катерини Миколаївни.

Висновок. Дисертація П'явки Катерини Миколаївни є вагомим дослідженням з актуальної проблеми музичної освіти, методики підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, яка вирізняється оригінальністю, наявністю обґрунтованої концепції, новизною, глибиною методологічних підходів, логікою розгортання матеріалу, структурованістю, достатнім висвітленням основних положень у публікаціях, вагомістю отриманих результатів, методичних рішень. Висновки дисертації чітко сформульовані, відповідають поставленим завданням, послідовно викладені відповідно основному тексту. Результати проведеного дослідження дають підстави uważати, що вихідні методологічні позиції вірні. Використані теоретичні висновки, методичні застосування та тексти інших авторів мають належне посилання на відповідне джерело.

Здобувачка оволоділа методологією наукової діяльності. Вважаємо, що дисертаційна робота П'явки Катерини Миколаївни на тему «Формування музично-творчих здібностей здобувачів фахової передвищої освіти засобами інструментального виконавства», подана на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), виконана на високому науковому рівні, не порушує принципи академічної доброчесності. Вона є закінченим, самостійним, цілісним науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів

якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Представлена дисертаційна робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертацій», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі Змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.), а її авторка, П'явка Катерина Миколаївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва,
Кам'янець-Подільського
національного університету
імені Івана Огієнка

Віктор ЛАБУНЕЦЬ

